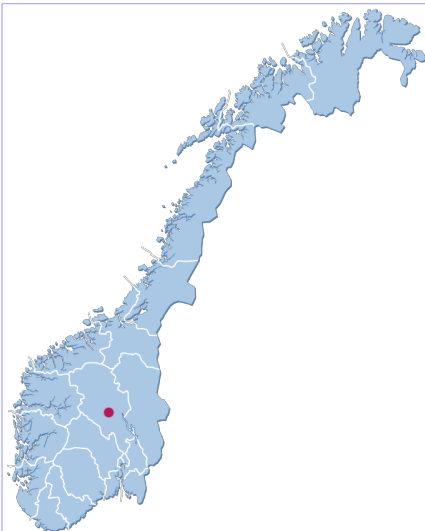
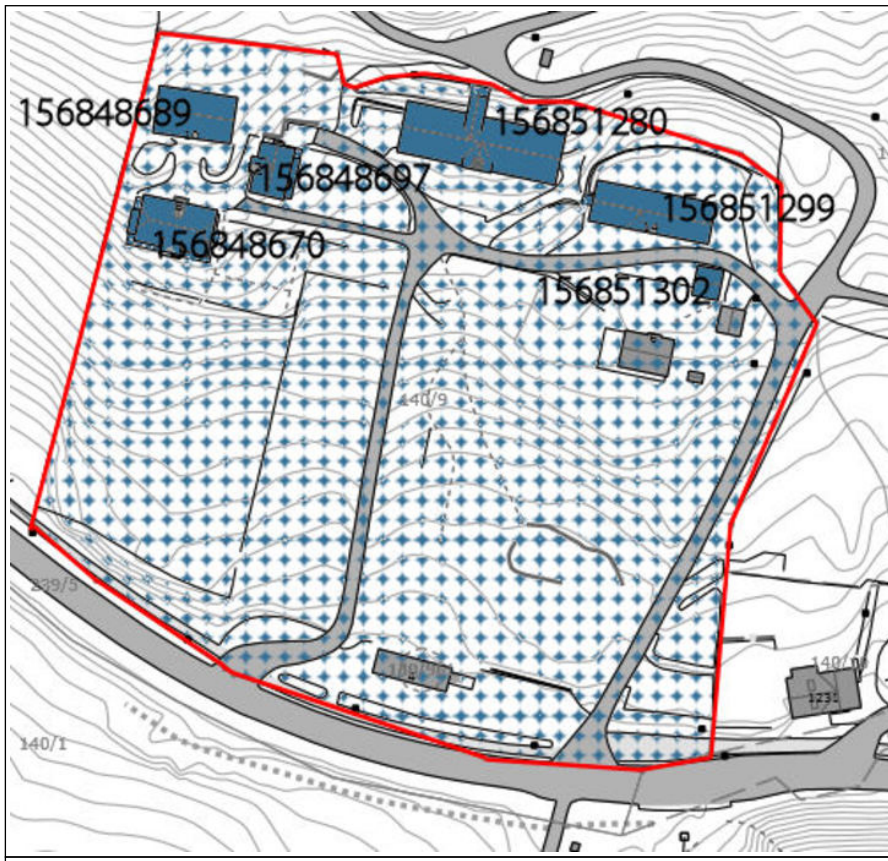

Bygnings- og eiendomsdata

Fylke: Oppland
 Kommune: 522/Gausdal
 Opprinnelig funksjon: Gardsbruk
 Nåværende funksjon: Museum
 Foreslått vernekategori: Verneklasse 1, fredning
 Totalt antall bygg: 9

Bygningsoversikt, omfang vern

Byggnr	Byggnavn	Oppført	Verneklasse	Omfang	GAB nr	Gnr/Bnr
10494	DRENGSTUA	1866 - 1880	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør	156848697	140/9
10498	FOLKESTUA	1877 - 1903	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør	156851299	140/
10493	HOVEDHUSET (MUSEET)	1814	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør/Utomhus	156848670	140/9
10496	LÅVE	1894 - 1894	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør	156851280	140/27
10499	STABBUR	1890 - 1900	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør	156851302	140/
9903495	Utomhus	1874	Verneklasse 1, fredning	Utomhus		140/9
10495	VOGNSKJUL	1882 - 1882	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør	156848689	140/9

Vern kompleks

Formål: Formålet med fredningen er å bevare de arkitektoniske, kulturhistoriske og personalhistoriske verdier knyttet til Bjørnstjerne Bjørnsons eiendom og hjem, liv og virke.

Begrunnelse: Forfatteren, nobelprisvinneren og samfunnsdebattanten Bjørnstjerne Bjørnson har en sentral plass i norsk historie på 1800-tallet. Anlegget er godt bevart fra Bjørnsons tid på stedet, og er også et tidstypisk storgårdsanlegg fra perioden rundt 1900.

Omfang: Hovedhuset ble vedtaksfredet i 1923 med eksteriør, interiør og fast inventar.

Fredningen utvides nå til hele eiendommen gnr. 140 bnr. 9 med utomhus og følgende bygninger: vognskjulet, drengestua, låven, folkestua og stabburet (unntatt er nyere bolighus og dobbeltgarasje på Nedre Aulestad, samt nytt infoserter på punktteste gnr. 140 bnr. 9 fnr. 1). Utomhus gjelder fredningen hele eiendommen med hageanlegg på øvre og nedre Aulestad, alléen fra hovedvei opp til tunet, gårdsveier og jordbruksareal.

Beskrivelse kulturmiljø

Gården ligger i en vestvendt dalside med åpne jordbruksarealer like nord for Follebu sentrum. Aulestad ligger relativt langt ned mot dalbunnen i forhold til øvrig gårdsbebyggelse, og har utsikt mot åsene på vestsiden. Ovenfor og østover ligger en gravhaug, og mot sør renner elva Neveråa i et skar. En bjørkeallé leder fra riksveien og opp til tunet, hvor den store driftsbygningen med klokkeårn ligger med langsiden vendt ut mot veien. Hovedbygningen ligger på en liten kolle mot vest, og med hageanlegget i skråningen ned mot riksveien i syd. Dette eldre tunet med hovedbygning, vognskjul og drengestue kalles gjerne øvre Aulestad mens bebyggelsen i øst med folkestue, stabbur, og nyere bolighus og garasje kalles nedre Aulestad. Den store driftsbygningen knytter øvre og nedre tun sammen.

Eiendommen står som et sjeldent godt bevart miljø og hjem fra Bjørnstjerne Bjørnsons tid med bygningene og det meste av inventaret i hovedbygningen bevart på stedet, inkludert mindre personlige gjenstander som minner, fotografier osv. Dette forvaltes musealt og driftes av Lillehammer Museum for staten v/Kulturdepartementet.

Et nytt senter fra 2010 i søndre del av eiendommen gir info om Aulestad, Bjørnson og andre dikteres bruk av området, natur, kultur og mat, reiseliv. Senteret har navnet Dikterportalen og er starten på Bjørnsonvegen. Bygget av Gausdal kommune, i samarbeid med Maihaugen, Statens vegvesen, Oppland fylkeskommune og Kavlifondet.

Eiendomshistorikk

1874: Bjørnstjerne Bjørnson kjøper eiendommen av O. Jørstad.

1875: Familien Bjørnson flytter til Aulestad

1890: Erling Bjørnson overtar gårdsbruket, med unntak av bebyggelsen på Øvre Aulestad (hovedhuset, drengestua, vognskjulet) og hageanlegget.

1901: Bjørnson kjøper gårdsbruket tilbake fra sønnen Erling.

1922: Komiteen for innkjøp av Aulestad som nasjonaleiendom inngår en avtale med Karoline og Erling Bjørnson om kjøp av en parsell av eiendommen med tunet og hagen på Øvre Aulestad. Parsellen utgjør cirka 10 mål.

1927: Stortingsvedtak om mottak av Bjørnsonshjemmet som nasjonaleiendom.

1928: Skjøte til staten utferdiges.

1934: Eiendommen ovedratt til staten.

1935: Museet på Aulestad åpner for publikum.

1980: Staten kjøper driftsbygningen.

1995: Staten kjøper resten av Nedre Aulestad , målebrev dagbokstemplet 27.06.1997. Totalarealet for eiendommen utgjør 29207,6 kvm.

2008-2011: Omfattende reparasjoner og utbedringer etter gamle skader utført på Hovedbygningen, Folkestua og Låven, de to første ferdige i Bjørnson-året 2010.

2010: Ny rasteplass og infoserter, kalt Dikterportalen, åpnet i nybygg ved parkeringsplassen i søndre del av eiendommen.

Verneverdige bygg

Byggnr: 10493

GAB nr: 156848670

Navn: HOVEDHUSET

(MUSEET)

Oppført: 1814

Byggnr: 10494

GAB nr: 156848697

Navn: DRENGSTUA

Oppført: 1866 - 1880

Byggnr: 10495

GAB nr: 156848689

Navn: VOGNSKJUL

Oppført: 1882 - 1882

Byggnr: 10496

GAB nr: 156851280

Navn: LÅVE

Oppført: 1894 - 1894

Byggnr: 10498

GAB nr: 156851299

Navn: FOLKESTUA

Oppført: 1877 - 1903

Byggnr: 10499

GAB nr: 156851302

Navn: STABBUR

Oppført: 1890 - 1900

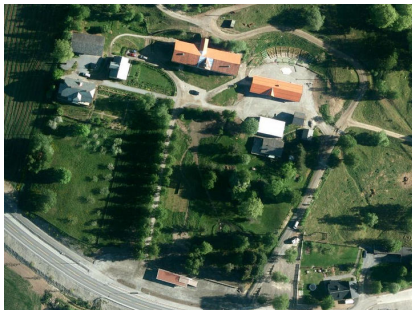

Byggnr: 9903495

GAB nr:

Navn: Utomhus

Oppført: 1874

Utomhusanlegg

Elementnr: 1

Elementnavn: Hagen

Beskrivelse: Hageanlegget ligger syd og øst for hovedhuset, i skrånende terreng. Det består blant annet av en rynkrosehekk, roseparterre, almelysthus, frukttrær, gammel rosehage med rundt bed. Hagen er omtalt i Langeland, Knut 2002: Hageliv på Aulestad. Bjørnsonfamilien og deres planter. Landbruksforlaget.

Elementnr: 2

Elementnavn: Bjørkealléen

Beskrivelse: Bjørkealléen ble plantet av Bjørnsonfamilien cirka 1885, og leder fra hovedveien opp til tunet. I 1969 og igjen i 1970-årene ble den omplantet på grunn av høy alder og frostskafer.

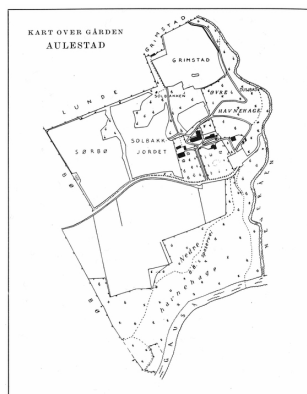

Elementnr: 3

Elementnavn: Hageanlegg

Aulestad Nedre

Beskrivelse: Hageanlegget er grodd igjen, men et damanlegg ned mot hovedveien er bevart. En skisse av hvordan det var utformet er gjengitt i Langeland 2002:53.

Gårdskart over opprinnelig eiendom. Opphavsrett: Gjengitt fra Bjørnson, Else 1957.

Tunet på Aulestad nedre, med Folkestua, stabburet, nyere garasje og nyere bolighus. Foto: Anne Sætren, NIKU 2008.

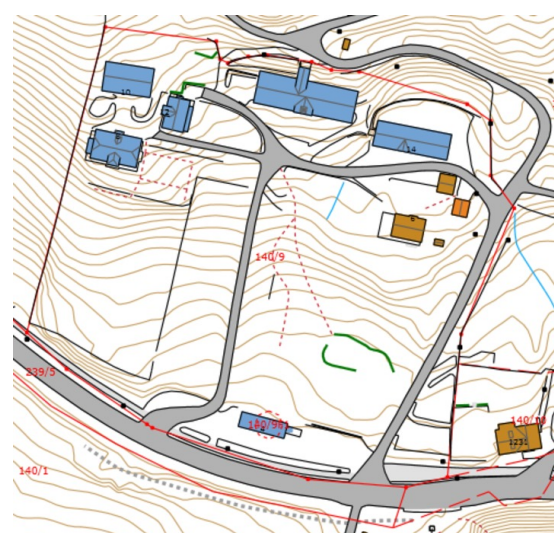
Foto: Anne Sætren, NIKU 2008.

Foto: Widerøe 1952. Opphavsrett: Maihaugen.

Aulestad i 1903. Opphavsrett: Maihaugen.

Aulestad gnr 140/9 i 2012. Ved veien nederst ny parkeringsplass og informasjonssenter. Opphavsrett: Gausdal kommune, nettbasert kart.

Sett fra riksveien mot nord. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2012.

Parkeringsplassen nede ved riksveien og infosenteret Dikterportalen fra 2010 sett mot nordvest. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2012.

Folkestua og låven sett fra nordøst. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2012.

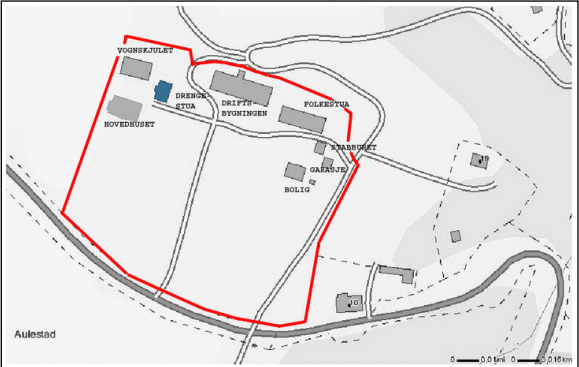
Øvre Aulestad sett fra øst. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2012.

BYGNING 10494 DRENGSTUA

Kompleks 3411 AULESTAD BJØRNSONS HJEM

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	AULESTAD BJØRNSONS HJEM
GAB nr:	156848697
Gnr/bnr:	140/9
Oppført:	1866 - 1880
Byggherre:	
Arkitekt:	
Opprinnelig funksjon:	Bolig/bosetning
Nåværende funksjon:	Kultur/Sport
Bygningsart:	Bolig
Regulering:	Regulert: I reguleringsplan for Rv 255 Lillehammer grense Segalstad bru, Gausdal kommune, vedtatt 25.06.05 (Ks-0046/05), er Aulestad som helhet regulert til spesialområde med formål bevaring i medhold av pbl § 25.6, i kombinasjon med byggeområde/offentlig bygg.
Vernestatus:	Administrativt fredet - registrert i Fortidsminneforeningens årbøker 1933 og 1934. Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6 Annet vern: Båndlagt til kulturminnevern i kommunedelplan.

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Bygningen er et toetasjes bolighus på høy grunnmur i fallende terreng. Den er laftet og panelt med tømmermannskledning med nyere vinduer (torams med tre glass i høyden). Smalt trappeutbygg med ark midt på langveggen mot tunet. Rundt nordre gavlvegg og østre langside løper en veranda på betongmur og peler, og med innkjøring til garasjen i kjelleren i nordre. I andre etasje på gavlveggen mot nord er det en liten overbygget balkong. Bygningen er satt sammen av to tømmerbygninger, angivelig av to løer.

Sammendrag bygningshistorie

Bygningen skal være tilflyttet tunet, og bestå av to sammenbygde tømmerhus. Da Bjørnson kjøpte gården hadde bygningen halvvalmet tak. Bjørnson fikk bygget om huset rett etter at han overtok gården i 1874, og den fikk da saltak. Ved statens overtakelse av eiendommen i 1934, ble drengestua innredet som konservatorbolig, og alle overflater ble skiftet ut eller fornyet i interiøret. I første etasje ble bakerovnen fjernet og bad etablert. Romplanen i første etasje er endret flere ganger siden. Det ble gravd ut full kjeller i 1949, og på 1950-tallet kom verandaen. (Oversikten fra 1934 og framover er basert på notat laget av vaktmester og gartner B. Mølmen).

Bygningen har således gjennomgått mange endringer både utvendig og innvendig etter Bjørnsons tid. Fotografier og spor i bygningen kan sammen med dokumentert bygningshistorie gi godt grunnlag for tilbakeføring.

Bygningshistorikk

1865	1875	Et eldre fotografi (1865-1875) viser at bygningen hadde halvvalmet tak slik som hovedbygningen. I brev fra Aulestad til RA i 1982 opplyses det at drengestua i følge tradisjonen skal være tilflyttet tunet cirka 1866, og bestå av tømra fra to løer.
1875	1880	Bjørnstjerne Bjørnson bygget om stuebygningen, og den blir hetende drengestua. Det finnes brev hvor hans planer for bygningen og gårdsfolkets forhold omtales.
1934	1935	Bygningen ble utbedret innvendig, blant annet ble bakerovnen fjernet og et bad bygget i første etasje. Gang og kjøkken ble panelt.
1947	1947	Badet blir flyttet til 2.etasje, og bare toalettet ble beholdt i 1.etasje. Ny spisestue ved siden av kjøkkenet, ny døråpning fra spisestue til stue. Alt gulv ble lagt på nytt, og det ble lagt parkett i stuene.
1949	1949	Det ble laget garasje og støpt grunnmur under hele Drengestua. Det hadde bare vært et lite bryggerhus i den vestre delen tidligere. Resten av arealet under bygningen ble gravd ut for hånd. Det ble lagt nytt gulv under parketten i stuene - rupanel. Det store soverommet i andre etasje ble panelt med rupanel og fikk nytt parkettgulv.
1950	1952	Verandaen ble bygget, men bare penger til å sette opp halve langsiden i 1950. Resten ble bygget ett par år senere.
1955	1955	Ny panel på sør- og nordvegg.
1956	1956	Kvistværelse i 3.etasje mot veien ble innredet.
1957	1957	Soverom i 2.etasje mot NØ, gangen i andre etasje og trapperommet til loftet fikk panel.
1965	1965	Huntontittplater og belegg på trapp til 2.etasje og på gang i 2.etasje.
1965	1965	Oppholdsrom med toalett for personale innredes i kjelleren.
1965	1968	2. etasje og loftet isoleres.
1967	1967	Salgsbod laget i kjelleren.
1971	1972	Bad moderniseres, med ny dusj. Elektrisk anlegg moderniseres.
1976	1976	Kjøkkenet ominnredes og baktrapp fjernet.
1983	1983	Nytt bad i 2.etasje - med taklekkasje året etter.
2002	2002	Nytt kjøkken.

BYGNING 10494 DRENGSTUA

Kompleks 3411 AULESTAD BJØRNSONS HJEM

Vern

Formål:	Formålet med fredningen er å bevare de arkitektoniske, kulturhistoriske og personalhistoriske verdier knyttet til dikteren og samfunnsdebattanten Bjørnstjerne Bjørnsons eiendom og hjem, liv og virke.
Begrunnelse:	Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater. Formål med fredning av interiør er å opprettholde opprinnelig rominndeling med opprinnelige og eldre bygningsdeler, overflater og materialbruk, belysning, armaturer og detaljer, samt opprinnelig fast inventar. Bygningen ble bygget om av Bjørnstjerne Bjørnson, og det finnes brev hvor hans planer for bygningen og gårdsfolkets forhold omtales. Selv om drengestua er delvis endret etter Bjørnsons tid, inngår den i det opprinnelige miljøet, og mye av dens tidligere utforming er kjent og kan tilbakeføres.
Omfang:	Fredningen omfatter bygningens eksteriør og interiør i kvistværelset i arken mot vest, de eldre konstruksjoner, vedovner og innredningsdetaljer som stammer fra Bjørnsonsfamiliens tid før 1934. Fredningen av eksteriør og interiør inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, planløsning, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører, gerikter, listverk, (ildsteder, pipeløp over tak), og detaljer som skilt og dekor m.v. Fast inventar som skap, (ovner) m.v. er fredet som del av interiøret. Omfanget av interiørfredningen er markert på plantegning.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

BYGNING 10494 DRENGSTUA

Kompleks 3411 AULESTAD BJØRNSONS HJEM

Interiør

Interiørnr: 103

Interiørnavn: Kjøkken

Beskrivelse:

Interiørnr: 101

Interiørnavn: Stue/kafé

Beskrivelse: Stue i første etasje mot vest.

Interiørnr: 102

Interiørnavn: Gang med

kaféareal/museumsbutikk

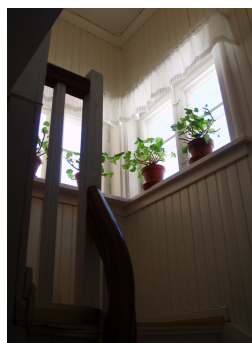
Beskrivelse: Arealene har vært bygget om flere ganger siden 1934, da det ble bygget bad der det i dag er kaféserving, se bygningshistorikk. Alle overflater er av nyere dato, opprinnelig rominndeling er fremdeles delvis lesbar.

Interiørnr: 104

Interiørnavn: Trapperom

Beskrivelse:

Interiørnr: 201

Interiørnavn: Gang 2.etasje

Beskrivelse:

Interiørnr: 202

Interiørnavn: Bad og

vaskerom 2.etasje

Beskrivelse:

Interiørnr: 203

Interiørnavn: Kontor 1 (SØ)

Beskrivelse: Kontoerene har tidligere vært soverom. Alle overflater er fra etter 1934.

Interiørnr: 204

Interiørnavn: Kontor 2 (NØ)

Beskrivelse:

Interiørnr: 205

Interiørnavn: Kontor 3 (NV)

Beskrivelse:

Interiørnr: 301

Interiørnavn: Loftstrom 1 (S)

Beskrivelse: Tidligere soverom og kontor, faspanel på vegger og tak. Plan endret noe etter 1934, se plantegninger.

BYGNING 10494 DRENGSTUA

Kompleks 3411 AULESTAD BJØRNSONS HJEM

Interiørnr: 302
Interiørnavn: Loftsrom 2 (V)
Beskrivelse: Loftsrommet ble innredet til soverom allerede i Bjørnsonstid, og ligger i arken over trapperommet mot vest.

Interiørnr: 001
Interiørnavn: Kjeller øst
Beskrivelse:

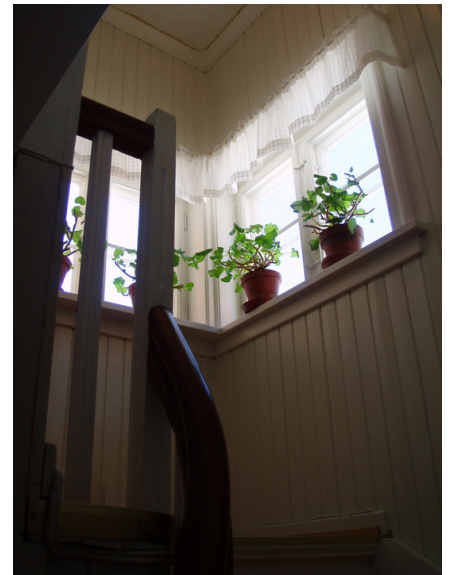
Interiørnr: 303
Interiørnavn: Loftsrom 3 (N)
Beskrivelse: Loftsrommet mot nord er innredet som soverom etter 1934, se plantegningene.

Interiørnr: 002
Interiørnavn: Kjeller vestre del
Beskrivelse: Publikumstoiletter

Drengestua sett fra sydøst. Foto: Anne Sætren, NIKU 2008

Trapperommet mellom 1. og 2. etasje. Foto: Anne Sætren, NIKU 2008.

BYGNING 10494 DRENGSTUA

Kompleks 3411 AULESTAD BJØRNSONS HJEM

Drengstua sett fra sydøst. Foto: Anne Sætren, NIKU 2008

Inngangspartiet sett fra kafeareal Foto: Anne Sætren, NIKU 2008.

Drengstua nord og østfasader 2004. Foto: Bjørn Mølmen. Opphavsrett: Bjørn Mølmen.

Trapp til 2. etasje fra gang-/kafé- og butikkarealet.
Foto: Anne Sætren, NIKU 2008.

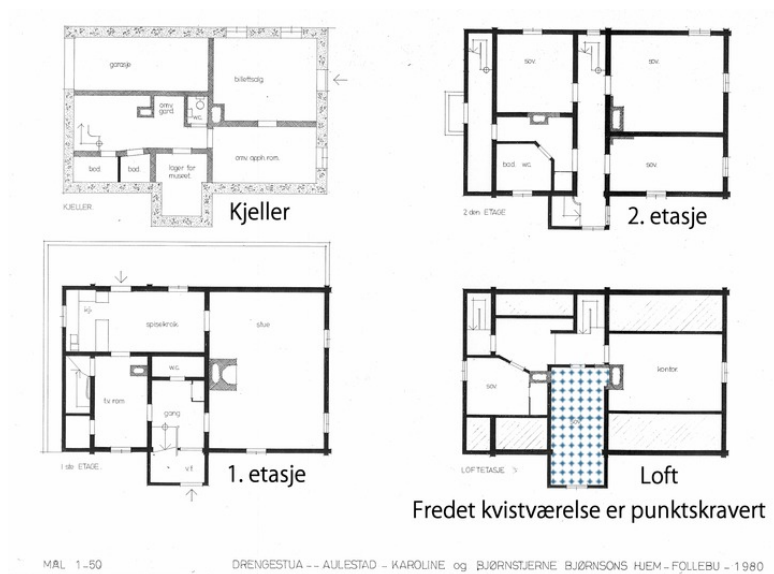
Kvistrommet i arken innredet på Bjørnsons tid.
Foto: Anne Sætren, NIKU 2008.

Kvistrommet i arken med opprinnelig vegginndeling synlig i tak og gulv. Foto: Anne Sætren, NIKU 2008.

BYGNING 10494 DRENGSTUA

Kompleks 3411 AULESTAD BJØRNSONS HJEM

Grunnplaner med markering av fredet kvistværelse i arken. Viser plassering, men ukorrekt detaljutføring av det fredete værelset.

Foto: Anne Sætren, NIKU 2008

Drengstuas vestfasade. Foto: Anne Sætren, NIKU 2008.

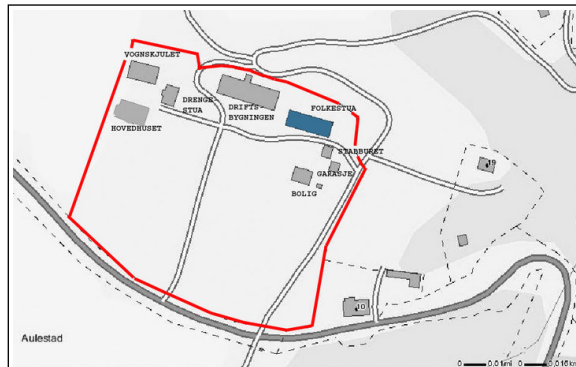
Foto: Anne Sætren, NIKU 2008.

BYGNING 10498 FOLKESTUA

Kompleks 3411 AULESTAD BJØRNSONS HJEM

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	AULESTAD BJØRNSONS HJEM
GAB nr:	156851299
Gnr/bnr:	140/
Oppført:	1877 - 1903
Byggherre:	Bjørnstjerne Bjørnson/Erling Bjørnson
Arkitekt:	M. Sølvsberg (1901)
Opprinnelig funksjon:	Landbruk
Nåværende funksjon:	Kultur/Sport
Bygningsart:	Fjøs/stall
Regulering:	Regulert: I reguleringsplan for Rv 255 Lillehammer grense Segalstad bru, Gausdal kommune, vedtatt 25.06.05 (Ks-0046/05), er Aulestad som helhet regulert til spesialområde med formål bevaring i medhold av pbl § 25.6, i kombinasjon med byggeområde/offentlig bygg.
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6 Annet vern: Båndlagt til kulturminnevern i kommunedelplan.

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Bygningen er i halvannen etasje med stående panel. Første etasje er laftet og annen etasje i bindingsverk er noe utkraget med synlige og utskårne bjelkehoder. På baksiden mot nord er det en åpen sval på deler av langveggen. Bygningen har saltak og er tekket med aluminiumsplater. Det er kjørebryt inn til 2. etasje gjennom gavlveggen i vest.

Sammendrag bygningshistorie

Oppført som stall ca. 1877, noe lengre vest mellom tunene i øvre og nedre Aulestad. Flyttet til nåværende tomt og forlenget med vognskjul 1901-1903. Innredet til boligformål og folkestuekjøkken sent på 1930 tallet.

Etter omfattende istandsettingsarbeider 2006-2010 innredet med nytt romprogram for kulturelle og pedagogiske formål, ferdig 2010. 1. etasje i stor grad fornyet ved disse reparasjonsarbeidene.

Bygningshistorikk

1877		Oppført som stall 1877 eller få år senere. Dendrokronologisk datering viser at tømmeret er hugget vinteren 1873-1874 og 1876-1877 (Fortidsminneforeningens årbok 2010 s. 176).
1901	1903	Stallen flyttes og forlenges med vognskjul i bindingsverk (Fortidsminneforeningens årbok 2010, s. 176). Det finnes fra denne tiden tegninger til kombinert stall og forvalterbolig, signert Berner og Berner, men det later til at en annen tegning til stall med vognskjul, signert M. Sølvsberg 1901, er den som i størst grad ble fulgt.
1935	1940	Innredet til boligformål og folkestuekjøkken sent på 1930-tallet (Fortidsminneforeningens årbok 2010, s. 176).
2006	2010	Maihaugen gjennomfører omfattende rehabiliteringsarbeider på grunn av svikt i drenering og fundamentering som hadde ført til store råteskader i gulv og nedre deler av tømmerkonstruksjonen. Det var dessuten store setningsskader pga. telehiv. Grunnen måtte dreneres før bygningsutbedring. Bygningen satt på ny betongsåle fundamentert på 50 jernbetongsøyler. Omfattende reparasjoner av veggkonstruksjoner i 1. etasje med nye kledninger ute og inne og nye gulv. Mindre reparasjoner i loftet, men her nytt sutak. Bygningen rehabilitert til forskjellige kultur- og undervisningsformål, utleie til arrangementer og betjening av friluftsscenen på nordsiden med garderober og lignende.

Vern

Formål:	Formålet med fredningen er å bevare de arkitektoniske, kulturhistoriske og personalhistoriske verdier knyttet til dikteren og samfunnsdebattanten Bjørnstjerne Bjørnsons eiendom og hjem, liv og virke. Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater. Formål med fredning av interiør er å opprettholde opprinnelig rominndeling med opprinnelige og eldre bygningsdeler, overflater og materialbruk, belysning, armaturer og detaljer, samt opprinnelig fast inventar. For interiøret er formålet å bevare loftetasjen som åpent rom med synlige konstruksjoner.
Begrunnelse:	Bygningen er oppført i Bjørnstjerne Bjørnsons tid på gården, men på tunet til sønnen Erling. Den arkitektoniske utformingen er tidstypisk og preget av framtrepende arkitekter på hvert sitt felt, mens den funksjonsmessige kombinasjonen er svært særegen og tilpasset stedets historie og behov. Bygningen er en viktig del av det gårdsmiljøet som Bjørnsomfamilien bygget opp på Aulestad, og den er tilnærmet uendret utvendig.
Omfang:	Fredningen omfatter bygningens eksteriør og interiør i loftetasjen. Fredningen av eksteriør og interiør inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, planløsning, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører, gerikter, listverk, (ildsteder, pipeløp over tak) se note, og detaljer som skilt og dekor m.v. Fast inventar som skap m.v. er fredet som del av interiøret.
Vernekategori:	Omfanget av interiørfredningen er markert på plantegning. Verneklasse 1, fredning

BYGNING 10498 FOLKESTUA

Kompleks 3411 AULESTAD BJØRNSONS HJEM

Interiør

Interiørnr: 01

Interiørnavn: Alle rom i første etasje

Beskrivelse: Bygningen gjennomgikk omfattende rehabiliteringsarbeider 2006-2010. Rommene i 1. etasje var før 2006 i hovedsak panelt med faspanel, sannsynligvis fra 1930-årene.

Foto Anne Sætren, 2008.

Interiørnr: 02

Interiørnavn: Løa i loftetasjen

Beskrivelse: Overetasjen ble oppført som forloft for stallen nedenunder.

Sett fra sydøst. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2012.

Sett fra nordøst. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2012.

Sett fra nordvest med teateramfi. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2012.

Fasadene mot nordvest i 2005. Foto: Maihaugen 2005.

BYGNING 10498 FOLKESTUA

Kompleks 3411 AULESTAD BJØRNSONS HJEM

Opprinnelige vinduer. Foto: Anne Sætren, NIKU 2008.

Folkestua 2005. Foto: Maihaugen 2005.

Foto: Anne Sætren, NIKU 2008.

Folkestua før rehabiliteringsarbeidene startet opp. Foto: Maihaugen 2005.

Foto: Anne Sætren, NIKU 2008.

Foto: Anne Sætren, NIKU 2008.

BYGNING 10498 FOLKESTUA

Kompleks 3411 AULESTAD BJØRNSONS HJEM

Loftet etter rehabilitering og innredning til multifunksjonssal i den østre halvdelen. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2012.

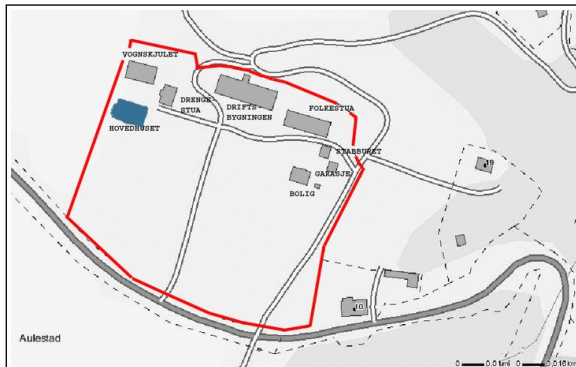
Loftet før nyinnredning. Foto: Anne Sætren, NIKU 2008.

BYGNING 10493 HOVEDHUSET (MUSEET)

Kompleks 3411 AULESTAD BJØRNSONS HJEM

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	AULESTAD BJØRNSONS HJEM
GAB nr:	156848670
Gnr/bnr:	140/9
Oppført:	1814
Byggherre:	Thomas Tostensen Jørstad
Arkitekt:	
Opprinnelig funksjon:	Bolig/bosetning
Nåværende funksjon:	Kultur/Sport
Bygningsart:	Bolig
Regulering:	Regulert: I reguleringsplan for Rv 255 Lillehammer grense Segalstad bru, Gausdal kommune, vedtatt 25.06.05 (Ks-0046/05), er Aulestad som helhet regulert til spesialområde med formål bevaring i medhold av pbl § 25.6, i kombinasjon med byggeområde/offentlig bygg.
Vernestatus:	Vedtaksfredet etter kulturminneloven §15 6.6.1923 Administrativt fredet - registrert i Fortidsminneforeningens årbøker 1933 og 1934. Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Hovedhuset er en toetasjes laftet tømmerbygning med midtgangsplan. Bygningen har halvvalmet tak og er tekket med skifer. På langsiden mot sør er det en ark med veranda i 2.etasje. På langsiden mot nord er det en mindre ark inne på takflaten og hovedinngang i vindfang med valmet tak. Rundt bygningen går en altan (eller galleri) på tre av sidene. Mot vest er det en glassveranda med pulttak i første etasje. Vinduene er av empiretype markert med trekantigavler i panelet over.

Bygningen står dessuten som et sjeldent godt bevart hjem fra Bjørnstjerne Bjørnsons tid med det meste av inventaret i hovedbygningen bevart på stedet, inkludert mindre personlige gjenstander som minner, fotografier osv. Dette forvaltes musealt og driftes av Lillehammer Museum / Maihaugen for staten v/Kulturdepartementet.

Sammendrag bygningshistorie

Bygningen består av to tømmerkjerner fra 1700-tallet som ble satt sammen til nåværende hovedform med midtgangsplan i 1814 eller kort tid etter.

Bjørnsonfamilien preget bygningen gjennom omfattende ominnredninger i 1880/81 samtidig som blant annet den karakteristiske altanen eller galleriet rundt bygningen ble bygget.

Ingen vesentlige bygningsmessige endringer etter den tid, men mange og til dels store problemer og reparasjoner knyttet til sopp, råte og setningsskader, og med de største og mest gjennomgripende arbeidene utført 2008-2010.

Bygningshistorikk

1762	1814	Dendrokronologiske dateringer viser at bygningen i 1814 eller kort tid senere er satt sammen av to eldre toetasjes tømmerkjerner fra henholdsvis 1762 (vestre del) og 1778 (østre del) (Fortidsminneforeningens årbok 2010 s. 176). Dette skjedde trolig i forbindelse med at Thomas Tostensen Jørstad overtok eiendommen.
1880	1881	Karoline Bjørnson ominnredet 1. etasje, blant annet tas det en større døråpning fra stua til biblioteket/musikkværelset. Altanen i 1. etasje langs tre fasader oppføres. Omfattende maler- og tapetsererarbeider. 2 nye vinduer mot øst.
1936	1938	Takreparasjoner: stein, nye piper, takrenner. St.melding nr. 10: Taket på hovedbygningen helt omlagt.
1939	1939	Et lite hvelv innredet under trappa til andre etasje. Varmeledningen er omlagt med større rør og bedre trykk.
1941	1943	Soppskader i gulvet i kjøkkenet og i kjelleren. Gulver revet opp og fjernet. Råte i gulvbjelkene under musikkværelset.
1944	1944	Oppmåling innvendig.
1946	1946	Malerarbeider utvendig.
1949	1949	Innvendig brannslange.
1955	1959	Ved slutten av 1950-årene: Nytt furugulv lagt i kjøkkenet pga. fukt- og soppskader. Et linoleumsbelegg fra 1902 ble da fjernet.
1964	1964	Veranda skiftet ut.
1965	1968	Elektrisk avtrekksvifte montert. Ventilasjonssystem i kjelleren utbedret.
1966	1967	Reparasjon etter soppangrep.
1970	1970	RAs interiørarkitekt Torun Ramberg utarbeider en rapport angående konserveringsbehov.
1971	1971	Takreparasjoner, malerarbeider, styrkeberegning av ing. Fiborg, Statens bygge- og eiendomsdirektorat.
1978	1978	Halonanlegg montert.
1981	1981	Utvendig fareundersøkelse ved Bjørn Erik Kampen, teknisk konservator, Maihaugen.
1998	1998	Ferdigbefaring sprinkleranlegg
2003	2004	Avstiving av kjellergulvet.
2008	2010	Det ble utført omfattende utbedringer etter påviste setninger som skyldtes alvorlige råteskader i mye av laftet. Det meste av skadene var trolig gamle og skyldtes sannsynligvis lekkasjer på 1800-tallet. Ca. 350 løpemeter laftetømmer måtte skiftes ut. Det ble etterstrebet å demontere minst mulig av opprinnelige overflater for å oppnå best mulig bevaring på stedet. Taket omlagt, utvendige vegger malt, elektrisk anlegg skiftet ut.

Vern

Formål:	Bygningen ble fredet i 1923.
Begrunnelse:	
Omfang:	Eksteriør og interiør med fast inventar. Løst inventar er ikke fredet, men forvaltes musealt med formål vern.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

BYGNING 10493 HOVEDHUSET (MUSEET)

Kompleks 3411 AULESTAD BJØRNSONS HJEM

Interiør

Interiørnr: 102
Interiørnavn: 1. etasje.
Røykeværelset
"Grisehuset".
Beskrivelse: I bakgr.
Musikkrommet.

Interiørnr: 106
Interiørnavn: 1. etasje.
Spisestue.
Beskrivelse:

Interiørnr: 201
Interiørnavn: 2. etasje.
Gang.
Beskrivelse:

Interiørnr: 203
Interiørnavn: 2. etasje.
Arbeidsrom.
Beskrivelse:

Interiørnr: 301
Interiørnavn: Loft.
Beskrivelse:

Interiørnr: 104
Interiørnavn: 1. etasje.
Stue.
Beskrivelse: Med ny grønn
silkedamasktapet fra 2010,
kopiert etter den gamle
som var svært falmet.

Interiørnr: 107
Interiørnavn: 1. etasje.
Kjøkken.
Beskrivelse:

Interiørnr: 202
Interiørnavn: 2. etasje.
Gjesterom.
Beskrivelse:

Interiørnr: 204
Interiørnavn: 2. etasje.
Påkledningsrom.
Beskrivelse: I bakgr.
soverom.

Interiørnr: 101
Interiørnavn: 1. etasje.
Gang.
Beskrivelse:

BYGNING 10493 HOVEDHUSET (MUSEET)

Kompleks 3411 AULESTAD BJØRNSONS HJEM

Tunfasaden sett fra nordøst. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2012.

Fasader sør og øst. Foto: Anne Sætren, NIKU 2008

Fasader mot sør og vest. Foto: Anne Sætren, NIKU 2008

Hovedhuset sett fra nordvest 2004 Foto: Bjørn Mølmen
Opphavsrett: Bjørn Mølmen

BYGNING 10493 HOVEDHUSET (MUSEET)

Kompleks 3411 AULESTAD BJØRNSONS HJEM

Fasade mot sør. Understøttelsen av balkongen er tidligere fjernet og den henger. Råte i novene mot SØ og SV under utbedring. Foto: Anne Sætren, NIKU 2008

Restaureringsarbeider 2008. Foto: Anne Sætren, NIKU 2008.

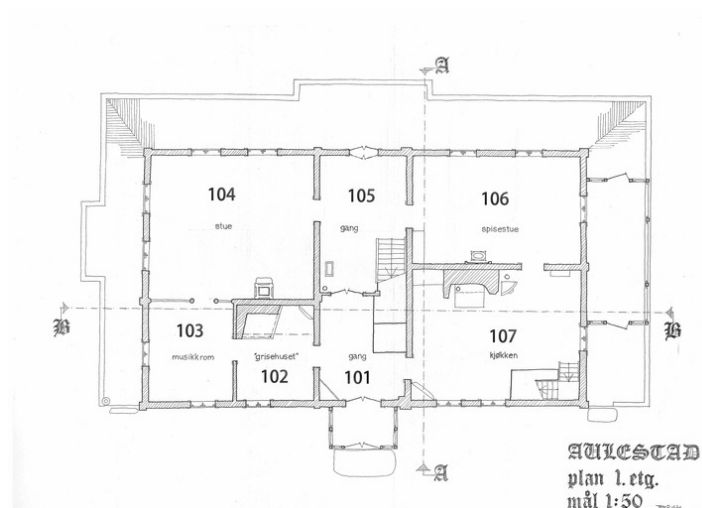
Røykeværelset "Grisehuset" sett mot øst. I bakgr. Musikkværelset. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2012.

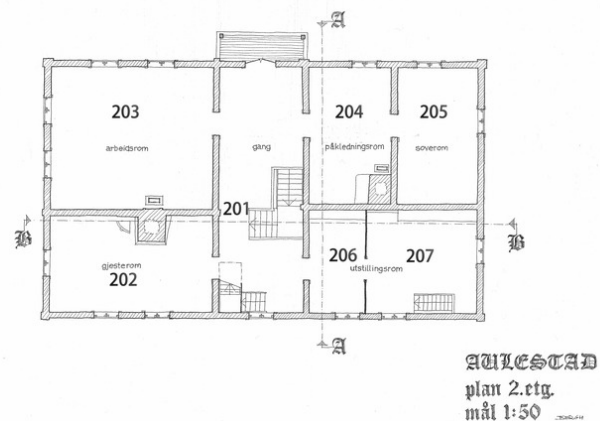
Eldre utbedring av råteskadet svill. Foto: Anne Sætren, NIKU 2008

BYGNING 10493 HOVEDHUSET (MUSEET)

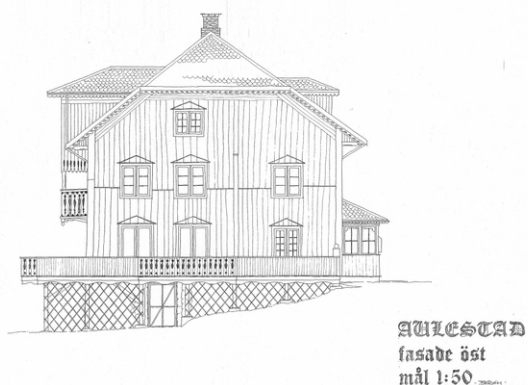
Kompleks 3411 AULESTAD BJØRNSONS HJEM

Grunnplan 1. etasje.

Grunnplan 2. etasje.

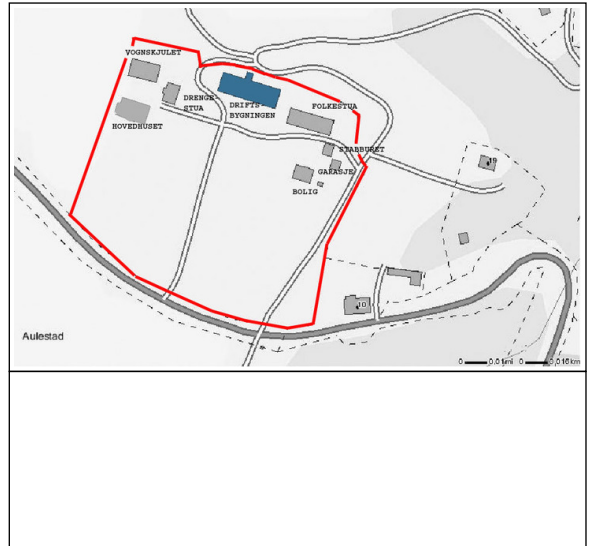

BYGNING 10496 LÅVE

Kompleks 3411 AULESTAD BJØRNSONS HJEM

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	AULESTAD BJØRNSONS HJEM
GAB nr:	156851280
Gnr/bnr:	140/27
Oppført:	1894 - 1894
Byggherre:	Bjørnstjerne Bjørnson/Erling Bjørnson
Arkitekt:	
Opprinnelig funksjon:	Landbruk
Nåværende funksjon:	Kultur/Sport
Bygningsart:	Driftsbygning
Regulering:	Regulert: I reguleringsplan for Rv 255 Lillehammer grense Segalstad bru, Gausdal kommune, vedtatt 25.06.05 (Ks-0046/05), er Aulestad som helhet regulert til spesialområde med formål bevaring i medhold av pbl § 25.6, i kombinasjon med byggeområde/offentlig bygg.
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6 Annet vern: Båndlagt til kulturminnevern i kommunedelplan.

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Enhetslåve oppført i panelt bindingsverk med full kjeller i hvitkalket natursteinsmur. Bygningen har saltak og er tekket med enkelkrum rød tegl. Arken midt på langfasaden mot sør har innfelt urskive og bekrones av lite klokketårn med spir. Tårnet er tekket med skifer. Låvebrua er plassert mot nord og utnytter terrenget. Her er vegglivet skutt fram med et overbygg med saltak over låvebrua. Utvendig har bygningen staffpanel mot sør, mot nord staff- og låvepanel. Vinduslemmer, -omramning, vindskier og porter er grønne, mens bygningen forøvrig er rødmalt. Fjøsset har tofagsvinduer med seks ruter i hvert fag. Fjøsdelene er konstruert som en stor sinklaftet tømmerkjerne innenfor ytterveggens bindingsverk. Innen i arken mot sør står fremdeles urverket til facadeuret, plassert på en konsoll.

Sammendrag bygningshistorie

Oppført i perioden da Erling Bjørnson eide og drev gården. Betydelige endringer med nyere betongkonstruksjon innvendig. Sikring og reparasjon av takkonstruksjon med nye konstruksjonselementer 1980-årene. Omfattende reparasjoner og sikring av konstruksjoner og av fjøsdelene rundt 2010. Brukes i dag av museet til formidling.

Bygningshistorikk

1894	1894	Driftsbygningen oppføres.
1910	1920	Tillbygget stallbygning i vinkel mot nord og halmhus ved vestenden.
1940	1960	Stor betongkonstruksjon oppført inne i bygningen.
1980	1985	Staten kjøper bygningen, og "halmhuset" på vestenden og vinkelbygget nordover fra østenden rives. Takkonstruksjon sikres gjennom store limtrekonstruksjoner inne i bygningen. Maihaugen planlegger innredning til en landbruksutstilling, men arbeidet stopper opp på grunn av manglende bevilgninger.
2009	2012	Omfattende reparasjoner og sikring av konstruksjoner. Fjøsdelene demontert og laftet opp på nytt med mye nytt tømmer.

Vern

Formål:	Formålet med fredningen er å bevare de arkitektoniske, kulturhistoriske og personallistoriske verdier knyttet til dikteren og samfunnsdebattanten Bjørnstjerne Bjørnsons eiendom og hjem, liv og virke.
Begrunnelse:	Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater. Bygningen er oppført i Bjørnstjerne Bjørnsons tid på gården, klart påvirket av datidens syn på moderne, landbruksdrift, og påvirket av sønnen Erlings jordbruksutdannelse. Bygningen er representativ for en svært vanlig bygningstype på storgårder rundt 1900. Bygningen er en svært viktig del av det gårdsmiljøet som Bjørnsonfamilien bygget opp på Aulestad, og den er tilbakeført til slik den utvendig så ut da den ble oppført. Bygningen er et betydelig innslag i landskapet og i tunet, som fondmotiv for alléen og for opplevelsen av anlegget fra riksveien.
Omfang:	Fredningen omfatter bygningens eksteriør og inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører, og detaljer som skilt og dekor m.v. Videre omfatter fredningen urverket til uret i fasaden.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

BYGNING 10496 LÅVE

Kompleks 3411 AULESTAD BJØRNSONS HJEM

Interiør

Interiørnr: 2a

Interiørnavn: Loft vest

Beskrivelse:

Bærekonstruksjoner er delvis skiftet ut i 2011-2012.

Interiørnr: 2b

Interiørnavn: Loft øst

Beskrivelse:

Bærekonstruksjoner er delvis skiftet ut i 2011-2012.

Interiørnr: 1

Interiørnavn: Fjøs- og låve

Beskrivelse: Interiørene preges i stor grad av nyere reparasjoner og konstruksjoner i både betong og tre fra perioden 1940-2011.

Interiørnr: 01

Interiørnavn: Gjødselkjeller

Beskrivelse:

Foto: Anne Sætren, NIKU 2008

Foto: Anne Sætren, NIKU 2008

BYGNING 10496 LÅVE

Kompleks 3411 AULESTAD BJØRNSONS HJEM

Foto: Anne Sætren, NIKU 2008

Foto: Anne Sætren, NIKU 2008

Set mot øst. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2012.

Foto: Anne Sætren, NIKU 2008

Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2012.

Urverket til uret i fasaden.

Foto: Anne Sætren, NIKU 2008

BYGNING 10496 LÅVE

Kompleks 3411 AULESTAD BJØRNSONS HJEM

Ark med takrytter og årstallet 1894 i værhanen. Foto: Anne Sætren, NIKU 2008

Foto: Anne Sætren, NIKU 2008

Øst- og nordfasadene. Foto: Anne Sætren, NIKU 2008

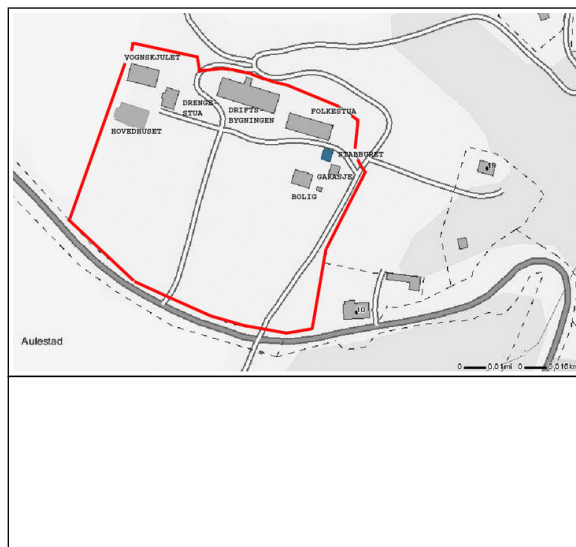
Nyere siporeksmur. Foto: Anne Sætren, NIKU 2008

BYGNING 10499 STABBUR

Kompleks 3411 AULESTAD BJØRNSONS HJEM

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	AULESTAD BJØRNSONS HJEM
GAB nr:	156851302
Gnr/bnr:	140/
Oppført:	1890 - 1900
Byggherre:	Ukjent, men flyttet til Tunet på Bjørnsons tid.
Arkitekt:	
Opprinnelig funksjon:	Landbruk
Nåværende funksjon:	Kultur/Sport
Bygningsart:	Stabbur
Regulering:	Regulert: I reguleringsplan for Rv 255 Lillehammer grense Segalstad bru, Gausdal kommune, vedtatt 25.06.05 (Ks-0046/05), er Aulestad som helhet regulert til spesialområde med formål bevaring i medhold av pbl § 25.6, i kombinasjon med byggeområde/offentlig bygg.
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6 Annet vern: Båndlagt til kulturminnevern i kommunedelplan.

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Stabburet er i to etasjer og sinklaftet. Bygningen har saltak og er tekket med skifer. Den har dreide trestolper rett på grunnen. Omgangen i 2. etasje er utkraget med cirka én meter, og de utragende bjelkene er understøttet med skråstivere. Innvendig står begge etasjer uforandret bortsett fra at det senere er avdelt et skaprom i hver etasje i forholdsvis grov og enkel håndverksstandard.

Sammendrag bygningshistorie

Bygningen er trolig oppført i 1890-årene og sto først vest i tunet på nedre Aulestad med gavl og inngang ut mot dalen. Ca. 1901-1903 ble den flyttet til nåværende plassering øst i tunet på nedre Aulestad, og dreid 90 grader med gavl og inngang fra tunet (kilder: eldre fotografier i Aulestadsamlingen). Flyttingen var trolig knyttet til ny tundannelse på nedre Aulestad med forvalterboligen som ble oppført der ved denne tid.

Vern

Formål:	Formålet med fredningen er å bevare de arkitektoniske, kulturhistoriske og personalhistoriske verdier knyttet til dikteren og samfunnsdebattanten Bjørnstjerne Bjørnsons eiendom og hjem, liv og virke. Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater. Formål med fredning av interiør er å opprettholde opprinnelig rominndeling med opprinnelige og eldre bygningsdeler, overflater og materialbruk, belysning, armaturer og detaljer, samt opprinnelig fast inventar.
Begrunnelse:	Bygningen er oppført i Bjørnstjerne Bjørnsons tid på gården, men på tunet til sønnen Erling. Den arkitektoniske utformingen er tidstypisk og bygningen er en viktig del av det gårdsmiljøet som Bjørnsonfamilien bygget opp på Aulestad. Stabburet er ikke endret utvendig.
Omfang:	Fredningen omfatter bygningens eksteriør og interiør. Fredningen inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, planløsning, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som dører, gerikter, listverk, og detaljer som skilt og dekor m.v. Fast inventar som skap m.v. er fredet som del av interiøret.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

Sett fra nordvest. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2012.

Sett fra sydøst. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2012. Opphavsrett: jceNIKU

BYGNING 10499 STABBUR

Kompleks 3411 AULESTAD BJØRNSONS HJEM

Vest- og sørfasaden. Foto: Anne Sætren, NIKU 2008

Stabburets plassering ca. 1900. Opphavsrett: Maihaugen.

Foto: Anne Sætren, NIKU 2008

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	AULESTAD BJØRNSONS HJEM
GAB nr:	
Gnr/bnr:	140/9
Oppført:	1874
Byggherre:	Karoline og Bjørnstjerne Bjørnson
Arkitekt:	
Opprinnelig funksjon:	Bolig/bosetning
Nåværende funksjon:	Kultur/Sport
Bygningsart:	
Regulering:	Regulert: I reguleringsplan for Rv 255 Lillehammer grense Segalstad bru, Gausdal kommune, vedtatt 25.06.05 (Ks-0046/05), er Aulestad som helhet regulert til spesialområde med formål bevaring i medhold av pbl § 25.6, i kombinasjon med byggeområde/offentlig bygg.
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Utomhusområdet tilsvarer hele eiendommen gnr. 140/9 som staten har overtatt eller kjøpt fra Aulestad i omganger i 1927, 1980 og 1995 1997. I området inngår tun/gårdsplasser, veier, trapper, murer, gjerder, flaggstenger, hager, dammer, innmark og rester av slike anlegg. En lang historie har avsatt mange lag av endringer som delvis dekker over hverandre. De enkelte deler av hagen er nærmere omtalt under historikk.

Dagens situasjon preges av bjørkealleen som fører opp fra hovedveien mot låven og i rett vinkel møter veien som forbinder de to tunene øvre og nedre Aulestad i henholdsvis vest og øst. En liten stikkvei fører i bue opp vestover til oversiden av drengestua der det har vært tjenestebolig og innkjøring til garasje i kjelleren. En nyere adkomstvei for kjøring opp fra hovedveien fører opp langs østre del av eiendommen og svinger inn vestover på tunet til nedre Aulestad.

Langs begge sider av bjørkealleen løper et jevnbredt felt med eng som danner åpne felt mellom alleen og hageanleggene på hver side.

På begge sider av veien fra øst inn til øvre Aulestads tun er det hage med bed langsetter veien. Det er et større prydhageanlegg syd for og øst for hovedbygningen, i øst blant annet et roseparterre og i sydøst et lysthus dannet av oppstammete busker. Syd for hovedbygningen er en gammel rosehave med et rundt bed i akse med huset. Nedenfor prydhagen og mot hovedveien er det rester av en frukthage som også er blomstereng, særlig i øvre del. Et vesentlig innslag er også de mange flaggstengene der Bjørnson gjerne flagget med alle de skandinaviske landenes flagg og flaggene til dagens gjester.

Nedre Aulestad har en hage der de opparbeidete elementene i hovedsak ligger på en terrasse syd for våningshuset og delvis har en uklar avgrensning lengre ute i landskapet. Hagen har rester av et lite rundt basseng i midtaksen og to lysthus plassert symmetrisk ute på hver side. Nedenfor terrassen er en større dam. En del større trær preger området utenfor og på siden av terrassen.

Nederst på eiendommen, ved parkeringsplassen nede ved hovedveien, står turistinformasjonsbygget «Dikterportalen» fra 2010. Det inngår ikke i fredningen som selvstendig objekt.

I skråningen nord for Folkestua er anlagt et publikumsamfi som i hovedsak ligger utenfor eiendomsgrensen.

Sammendrag bygningshistorie

Området preges av hageanleggene og veiene som delvis stammer fra tiden før og like etter at Bjørnstjerne Bjørnson kjøpte Aulestad i 1874. Noen hovedtrekk er bjørkealleen anlagt i 1881 fra hovedveien opp mot låven og den tverrgående veien mellom tunene øvre og nedre Aulestad. Hovedinnslag er hagen på øvre Aulestad fra Karoline og Bjørnstjerne Bjørnsons tid med prydhage øst og syd for hovedbygningen og med frukthage og blomstereng lengre nede mot syd. Til hagen på øvre Aulestad hører også rester av hageanlegg for grønnsaker og snittblomster nord for Vognskjulet, anlagt i Dagny Bjørnsons tid 1918 1919 da også roseparterret øst for hovedbygningen ble anlagt. Dette var ledd i en større hageplan som bare delvis ble gjennomført. Hagen har i seg selv vært et utsmykkende bidrag til helheten på Aulestad samtidig som den bidro med friske blomster i store mengder innendørs gjennom hele Karolines tid på gården.

Etter en del forenklinger i 1960-årene besluttet styret i 1970 at retningsgivende for skjøtsel av hagen skulle være tilstanden under Karolines siste år på gården frem til 1934.

Hageanlegget på nedre Aulestad er også et vesentlig innslag, anlagt i tiden rundt 1900 og etterhvert betydelig utvidet.

Rundt 2010 er det tilkommet noen større nye elementer som publikumsamfi nord for Folkestua og bygning for turistinformasjon nede ved riksveien.

Kilde for historikk:

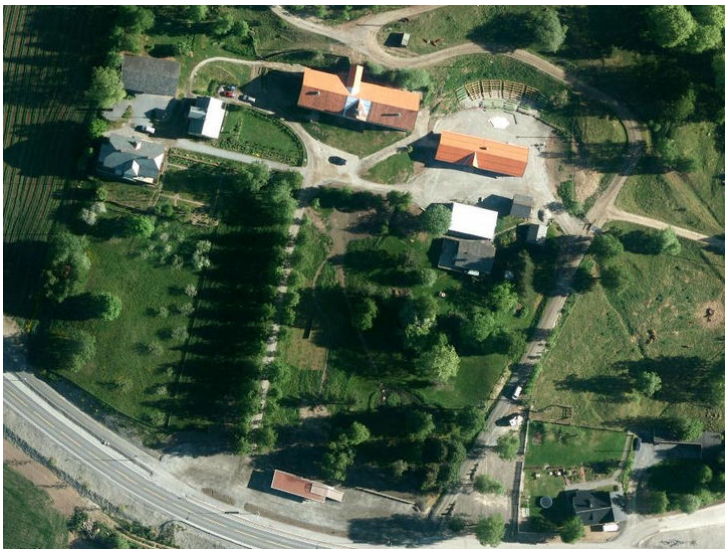
Knut Langeland, Hageliv på Aulestad. Bjørnsonfamilien og deres planter, Oslo: Landbruksforlaget 2002. (Boken har mer detaljert historikk og beskrivelser).

Bygningshistorikk

1800	1874	Et fotografi fra tiden da Bjørnson kjøpte Aulestad i 1874 viser busker og trær syd og øst for hovedbygningen og tyder på at det har vært en hage her også før Bjørnsons tid. Ved kjøpet av Aulestad sørget han for at det ble flyttet trær inn fra utmarken for å lune rundt tunet.
1874	1918	Bærbusker og frukttrær kom tidlig på plass. Karoline Bjørnson etablerte grønnsakhage øst for huset og etter hvert en prydhage med roser og stauder sør for hovedbygningen. Bjørnstjerne engasjerte seg i gårdsdriften mens hagen var Karolines domene. Hun etablerte en tradisjon med friske blomster i de fleste rom hele sesongen igjennom. Snittblomstene ble hentet fra hagen og blomsterengen nedenfor. Det ble også etablert et eget felt nord for vognskjulet til dyrking av snittblomster. Tunet var det første rommet for utendørs opphold i tillegg til den lille verandaen i 2. etasje. Den ble supplert med den store altanen ut mot utsikten og langs tre av husets fasader, oppført i 1881 da også bjørkealleen ble plantet, begge deler under Karolines ledelse. Opp langs altansøyler og gitterverk og videre opp til de overdekkende markisene vokste humle som dannet lysthusvegger på altanen.
1890	1901	Tunet nedre Aulestad ble etablert etter at sønnen Erling overtok gårdsbruket og bygget nye uthus og nytt våningshus meg hage der.
1918	1919	Datteren Dagny Bjørnson Sautreau overtok Aulestad og bodde der med familien. Hun hadde store planer om modernisering av hus og hage. Det ble utarbeidet en stor hageplan i nyformalistisk stil av amtsgartner R. R. Hegdal. Bare deler av denne ble gjennomført, blant annet det karakteristiske roseparterret øst for hovedbygningen. Humlen under altanen ble erstattet med villvin. Kjøkkenhagen ble flyttet til oversiden av vognskjulet.
1919	1934	Karoline overtok Aulestad igjen fra Dagny i 1919 og bodde der til sin død, bortsett fra perioder om vinteren. Hagen ble stadig utviklet, også under innflytelse av familiemedlemmer som både hadde ideer om utformingen og brakte nye arter ved sine besøk. Stauvedet ved drengestuen, langs oversiden av veien inn til tunet, tilkom i denne perioden og stauvedet langs den andre siden av veien ble mer rikholdig.
1935	1965	Aulestad ble museum med Else Bjørnson som bestyrer, datter av Bjørnstjernes sønn Erling. Hun deltok selv aktivt i hagestellet og drev hagen frem til stor pryd for anlegget.
1965	1970	Med ny bestyrer ble interessen konsentrert om utbedring av bygningsskader og hagen ble forenklet i tråd med en ny hageplan som dessuten skulle skaffe flere tilholdssteder for publikum på eiendommen. Fornyelse av bjørkealleen pga. skader måtte også utføres og det kom sterke reaksjoner fra både publikum og fra Bjørnson-familien. Hageplanen ble tatt opp til fornyet vurdering og styret festet seg ved tilstanden rundt 1934 eller Karoline Bjørnsons siste levetid som en rettesnor for arbeidene i hagen.
1970	1980	De nyplantete bjørketrærne i alleen var ikke egnet for klimaet og måtte erstattes av nye i løpet av 1970-tallet. Grusgangene i anlegget ble omlagt til singel pga. støv ute og tilskitning inne. Utvalget av stauder skal angivelig aldri ha blitt like rikt igjen som det tidligere hadde vært. Hekker med rynkeroser som hadde vært fjernet ble reetablert, delvis med opprinnelige planter som skjøt opp igjen fra røttene. Nedenfor muren ved roseparterret ble det igjen plantet vekselvis ripsbusker og riddersporer slik Karoline hadde likt å ha det.
2001		Det ble ansatt spesialutdannet gartner med ansvar for museumshagene på Aulestad og på Bjerkebæk.
2007	2010	Hovedveien nedenfor eiendommen, fylkesvei (tidl. riksvei) 255, ble oppgradert og åpnet med navnet Bjørnsonvegen i 2007. I 2010 sto det ferdig nytt turistinformasjonsbygg, «Dikterportalen», ved Aulestads publikumsparkering nede ved riksveien. Bygget står på punktfestetomt og er reist i samarbeid mellom kommunen og Lillehammer Museum. Det informeres her om turistattraksjoner og lignende i distriktet. I skråningen nord for Folkestua ble det i 2010 anlagt et publikumsamfi. Dette ligger for det meste utenfor eiendomsgrensen og dermed utenfor fredet område.

Vern

Formål:	Formålet med fredningen er å bevare de hagehistoriske, kulturhistoriske og personalhistoriske verdier knyttet til Karoline og Bjørnstjerne Bjørnsons eiendom og hjem, liv og virke.
Begrunnelse:	Utomhusområdet har fått det meste av sin karakteristiske utforming i Karoline og Bjørnstjerne Bjørnsons tid på gården med veier, murer og beplantning. Retningsgivende for skjøtsel av hagen på øvre Aulestad har helt siden 1970 vært utformingen i Karolines siste år på gården frem til 1934.
Omfang:	Fredningen omfatter utomhusanleggenes arealer, terreng, strukturer som park, hage, tun, gårdsplass og grøntområder, hovedelementer som veier, stier, dekker, belegg, innmark og rester av slike anlegg, vegetasjon og annen grønnsstruktur, samt konstruksjoner som gjerder, porter, murer, belysning, dammer, flaggstenger og trapper med detaljer, materialbruk og overflater. Fredningens avgrensning er markert med blå skravur på kart.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

Flyfoto 2010. Hvitt rektangel i tunet på nedre Aulestad er et midlertidig lagerskur. Opphavsrett: Statens Kartverk.

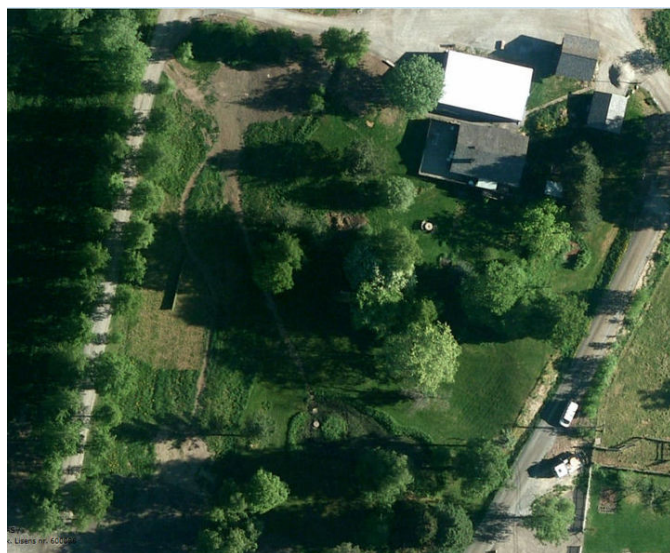
Flyfoto 2004. Opphavsrett: Statens Kartverk.

BYGNING 9903495 Utomhus

Kompleks 3411 AULESTAD BJØRNSONS HJEM

Flyfoto 2010. Utsnitt øvre Aulestad. Opphavsrett: Statens Kartverk.

Flyfoto 2010. Utsnitt nedre Aulestad. Hvitt rektangel er et midlertidig lagerskur. Opphavsrett: Statens Kartverk.

Sett fra riksveien i syd. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2012.

Øvre Aulestad. Hagen sett fra altanen mot sydøst med rosebedet syd for hovedbygningen i forgrunnen. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2012.

Øvre Aulestad. Hagen sett fra altanen. I forgr. t.v. del av roseparterret, t.h. lysthus bortenfor flaggstangen. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2012.

Skråningen nord for Folkestua med publikumsamfi fra 2010 som i hovedsak ligger utenfor eiendomsgrensen. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2012.

Nedre Aulestad. Østre del av hagen sett mot syd fra våningshuset. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2012.

Nedre Aulestad. Vestre del av hagen sett mot syd fra våningshuset. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2012.

BYGNING 9903495 Utomhus

Kompleks 3411 AULESTAD BJØRNSONS HJEM

Publikumsparkering og informasjonsbygget "Dikterportalen" fra 2010 nede ved riksveien. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2012.

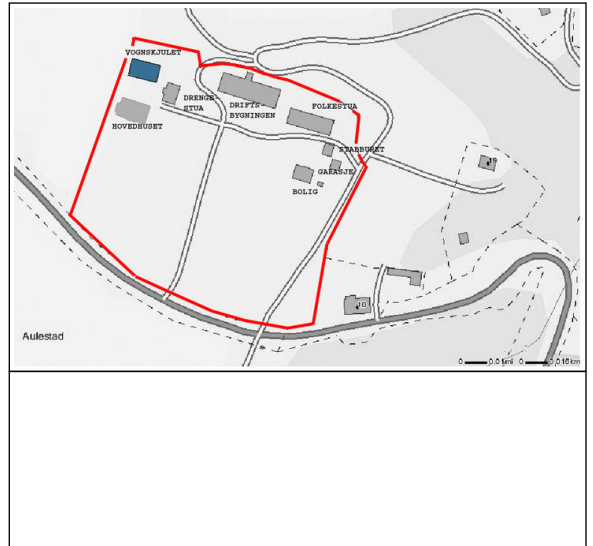
Informasjonsbygget "Dikterportalen" fra 2010. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2012.

BYGNING 10495 VOGNSKJUL

Kompleks 3411 AULESTAD BJØRNSONS HJEM

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	AULESTAD BJØRNSONS HJEM
GAB nr:	156848689
Gnr/bnr:	140/9
Oppført:	1882 - 1882
Byggherre:	Bjørnstjerne Bjørnson
Arkitekt:	Herman Major Schirmer?
Opprinnelig funksjon:	Landbruk
Nåværende funksjon:	Kultur/Sport
Bygningsart:	Vognhus
Regulering:	Regulert: I reguleringsplan for Rv 255 Lillehammer grense Segalstad bru, Gausdal kommune, vedtatt 25.06.05 (Ks-0046/05), er Aulestad som helhet regulert til spesialområde med formål bevaring i medhold av pbl § 25.6, i kombinasjon med byggeområde/offentlig bygg.
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6 Annet vern: Båndlagt til kulturminnevern i kommunedelplan.

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Vognskjulet/langloftet har et sydlandsk preg med en særegen takløsning hvor taket har et stort takutstikk (nesten 2 meter), understøttet av utskårne bjelker. Bygningen er i 2 1/2 etasje, oppført i upanelt sinklaft med saltak tekket med skifer. Grunnmuren er i naturstein. Første etasje var vognskjul, mens andre etasje hadde tre rom med oppbevaring av mat og annet husgeråd. Søndre langveggs fasade er symmetrisk ordnet med et galleri på midtre del av 2. etasje der det er en inngangsdør til hvert av etasjens tre rom. To trappeløp fører fra østre og vestre ende av sydveggen opp til galleriet. Innvendig trapp fører videre opp til den forholdsvis høye loftsetasjen. Det er et nyere toalettbygg på baksiden mot nordøst, med panelt bindingsverk og over- og underliggende panel, samt pulttak tekket med papp og grunnmur av betong.

Sammendrag bygningshistorie

Bygningen er oppført som vognskjul med loftsrom for oppbevaring i 2. etasje og loftsetasjen. I første etasje er tilbygg og rester av innredning for publikumsfunksjoner uten verdi for bygningens historie fra Bjørnson-familiens tid.

Bygningshistorikk

1882	1882	Bygningen oppført. Dendrokronologisk datering viser at tømmeret ble hugget vinteren 1873-1874, trolig tiltenkt en ny hovedbygning som ikke ble oppført. En tradisjon hevder at arkitekt for bygningen var Herman Major Schirmer som var en venn av familien. (Fortidsminneforeningens årbok 2010, s. 176).
1959	1959	Tilbygg med publikumstoiletter oppført.
1971	1971	Bygningen skal ha blitt sprøytet med Xylamon tilsatt pigment.

Vern

Formål:	Formålet med fredningen er å bevare de arkitektoniske, kulturhistoriske og personallhistoriske verdier knyttet til dikteren og samfunnsdebattanten Bjørnstjerne Bjørnsons eiendom og hjem, liv og virke. Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater. Formål med fredning av interiør er å opprettholde opprinnelig rominndeling med opprinnelige og eldre bygningsdeler, overflater og materialbruk, belysning, armaturer og detaljer, samt opprinnelig fast inventar.
Begrunnelse:	Bygningen er oppført i Bjørnstjerne Bjørnsons tid på gården, med sterke føringer fra byggherrens side. Den arkitektoniske utformingen er svært særegen og funksjonsmessig tilpasset gården og eierens behov. Bygningen er en svært viktig del av det gårdsmiljøet som Bjørnson-familien bygget opp på Aulestad, og den er tilnærmet uendret utvendig.
Omfang:	Fredningen omfatter bygningens eksteriør og interiør. Fredningen inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, planløsning, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører, gerikter, listverk, og detaljer som skilt og dekor m.v. Fast inventar som skap m.v. er fredet som del av interiøret.
Vernekategori:	Nyere innredning i 1. etasje og toalettbygget på nordsiden omfattes ikke av fredningen. Verneklasse 1, fredning

BYGNING 10495 VOGNSKJUL

Kompleks 3411 AULESTAD BJØRNSONS HJEM

Interiør

Interiørnr: 10

Interiørnavn: Vognskjul

1.etasje.

Beskrivelse: Arealene har vært innredet for publikum med to skillevegger og delvis innvendig panel.

Interiørnr: 201

Interiørnavn: Rom 1 (V)

Beskrivelse:

Interiørnr: 202

Interiørnavn: Rom 2

(midtre)

Beskrivelse:

Interiørnr: 203

Interiørnavn: Rom 3 (Ø)

Beskrivelse:

Interiørnr: 301

Interiørnavn: Loftstrom øst

Beskrivelse: Opprinnelige kornbinger langs søndre langvegg (til høyre).

Interiørnr: 302

Interiørnavn: Loftstrom vest

Beskrivelse:

Tunfasaden sett fra sydøst. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2012.

Sett fra nordøst. Tilbygget t.h. er fra 1959 og inngår ikke i fredningen. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2012.

BYGNING 10495 VOGNSKJUL

Kompleks 3411 AULESTAD BJØRNSONS HJEM

Foto: Anne Sætren, NIKU 2008

Foto: Anne Sætren, NIKU 2008

Foto: Anne Sætren, NIKU 2008

Utstillingsrom Foto: Anne Sætren, NIKU 2008

Foto: Anne Sætren, NIKU 2008

Foto: Anne Sætren, NIKU 2008

BYGNING 10495 VOGNSKJUL

Kompleks 3411 AULESTAD BJØRNSONS HJEM

Foto: Anne Sætren, NIKU 2008

Foto: Anne Sætren, NIKU 2008

Fasade øst Foto: Anne Sætren, NIKU 2008

Foto: Anne Sætren, NIKU 2008